

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้จัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญขึ้นเป็นครั้งแรก โดยบัญญัติให้มีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย อีกทั้งยังบัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลและองค์กรอื่นของรัฐ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีความสำคัญต่อระบบกฎหมายไทยอย่างมาก หากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับกับคดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญอันยังผลให้นำไปใช้บังคับมิได้ แต่รัฐธรรมนูญมิได้กำหนดผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไว้ชัดเจน เช่น คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ขอบเขตของความผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีแค่ไหนเพียงไร เหล่านี้คือปัญหาความไม่ชัดเจนที่อาจเกิดขึ้น ศาลในฐานะองค์กรตุลาการองค์กรหนึ่งที่ถูกผูกพันให้ต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อยังมีความไม่ชัดเจนอยู่หลายประการ กล่าวโดยเฉพาะศาลที่พิจารณาคดีอาญา ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อคำนึงผลในคดีอาญา บุคคลซึ่งถูกฟ้องร้องยังศาล โดยข้อหาว่าได้กระทำความผิดตามกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่ง และคดีกำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลกิติ หรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดลงโทษไปแล้ว กิติ หากกฎหมายฉบับนั้นศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญย่อมเป็นการไม่ยุติธรรมเป็นอย่างยิ่ง สำหรับบุคคลที่ถูกฟ้องร้อง รัฐจะต้องพยายามหามาตรการที่สามารถขจัดปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้

จากการศึกษาเรื่องผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ กรณีการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายในประเทศเยอรมนี พบว่าประเทศเยอรมนีนั้น ถือหลักความเป็นโมฆะ (Nichtigkeit) ที่มีผลมาตั้งแต่เริ่มต้น บทกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญโดยหลักแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจะพิพากษาแสดงความเสียเปล่าของบทกฎหมายนั้น¹ การกระทำใด ๆ ที่เป็นผลมาจากกฎหมายอันขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หากเป็นคำพิพากษาในคดีอาญา กฎหมายที่เป็นพื้นฐานในการวินิจฉัยคดีดังกล่าว ต่อมาได้ถูกวินิจฉัยว่ากฎหมายนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ ในกรณีนี้มีผลให้มีการพิจารณาคดีใหม่ได้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความ

¹ Klaus Schlaich, Stefan Koriath, Das Bundesverfassungsgericht, 5. Aufl. (München, 2001), s. 261.

อาญา² ส่วนในคดีอื่น ๆ นอกเหนือจากคดีอาญานั้นให้มีผลเป็นที่สุด แต่ทั้งนี้อยู่ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์

สำหรับประเทศไทย คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญกรณีการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลต่อไปในอนาคตคือ นับตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยเป็นต้นไป แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่มีความไม่ชัดเจนว่าเมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีผลผูกพันศาลที่พิจารณาคดีให้ต้องปฏิบัติอย่างไร กล่าวโดยเฉพาะศาลที่พิจารณาคดีอาญา ปัญหาความไม่ชัดเจนที่อาจเกิดขึ้นเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่มีผลต่อคดีอาญา ก็คือ

1. ในระหว่างการพิจารณาของศาลและศาลยังมิได้มีคำพิพากษา หากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับกับคดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญย่อมมีผลบังคับให้ศาลที่พิจารณาคดีจะต้องไม่นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับกับคดี ปัญหาก็คือ เมื่อบทบัญญัติของกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับกับคดีเป็นอันใช้บังคับมิได้ ศาลที่พิจารณาคดีนั้นจะดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างไร

ในประเด็นปัญหาดังกล่าว สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้ คือ

1.1 กรณีการกระทำกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายบทเดียว

ในกรณีที่มีการฟ้องจำเลยต่อศาลในการกระทำความผิดอาญา ซึ่งเป็นการกระทำกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายบทเดียว และในระหว่างการพิจารณาของศาลมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาของศาลหรือไม่ อย่างไร

ในกรณีนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า หากเป็นกรณีบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นเป็นบทบัญญัติที่บัญญัติการกระทำอันเป็นความผิดอาญา ศาลที่พิจารณาคดีนั้นจะต้องมีคำพิพากษายกฟ้อง เพราะบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับกับคดีนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงต้องถือว่าในขณะที่จำเลยกระทำความผิดไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2

² มาตรา 79 BVerfGG

1.2 กรณีการกระทำกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90

ในกรณีที่มีการฟ้องจำเลยต่อศาลในการกระทำความผิดอาญา ซึ่งเป็น การกระทำกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 และใน ระหว่างการพิจารณาของศาลมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีผลกระทบ ต่อกระบวนการพิจารณาของศาล หรือไม่ อย่างไร

ในกรณีนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า ในกรณีที่เป็นการกระทำกรรมเดียว ผิดต่อกฎหมายหลายบท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 และในระหว่างการ พิจารณาของศาล หากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บัญญัติว่า การกระทำของจำเลยอันเป็นความผิดบทหนักที่สุดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ศาลที่พิจารณาคดี ก็สามารถพิพากษาลงโทษจำเลยตามบทเบาได้

ในกรณีตรงกันข้าม หากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่ง กฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำของจำเลยอันเป็นความผิดบทเบาขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ศาลก็ย่อมพิพากษาลงโทษจำเลยตามบทหนักได้

2. กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาแล้วแต่คดียังไม่ถึงที่สุด ไม่ว่าจะเป็คำพิพากษา ของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ หากในระหว่างนี้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่ง กฎหมายที่ศาลได้ใช้บังคับกับคดีและมีคำพิพากษาขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มีผลให้ศาลต้อง ไม่นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับกับคดีต่อไป ปัญหาก็คือว่า คำพิพากษาของ ศาลไม่ว่าจะเป็นคำพิพากษาของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ ซึ่งได้ใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญจะยังคงมีความสมบูรณ์อยู่ หรือไม่ และศาลซึ่งกำลังพิจารณาคดีนั้นอยู่จะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป อย่างไร

2.1 กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยหลังจากการพิจารณาของ ศาลได้เสร็จสิ้นลงแล้ว และศาลได้อ่านคำพิพากษาแล้ว

กรณีที่การพิจารณาของศาลได้เสร็จสิ้นลงแล้ว และศาลได้อ่านคำ พิพากษาแล้ว หากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลได้ใช้บังคับแก่

คดีและมีคำพิพากษาขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาของศาลอย่างไร

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 188 ได้บัญญัติให้วันที่คำพิพากษามีผล คือ ตั้งแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาในศาลโดยเปิดเผยเป็นต้นไป ดังนั้น เมื่อได้มีการอ่านคำพิพากษาในศาลแล้ว คำพิพากษาของศาลก็ย่อมมีผลผูกพันคู่ความอันจะส่งผลให้ไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาได้ การแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาของศาลชั้นต้น กระทำได้ก็ด้วยอำนาจของศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา เมื่อมีการอุทธรณ์หรือฎีกาตามบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์หรือฎีกา

สำหรับปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อศาลได้อ่านคำพิพากษาแล้ว คำพิพากษาของศาลย่อมมีผลผูกพันคู่ความ นับแต่วันที่ศาลได้อ่านคำพิพากษา แม้ศาลรัฐธรรมนูญจะได้มีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลได้ใช้บังคับแก่คดีและมีคำพิพากษาขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แต่คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญได้ออกมาภายหลังจากศาลได้อ่านคำพิพากษาแล้ว ดังนี้ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมไม่มีผลกระทบต่อคำพิพากษาของศาล คู่ความในคดีจึงต้องผูกพันตามคำพิพากษาของศาล วิธีการที่จะแก้ไขปัญหาในเรื่องดังกล่าว สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้ คือ

2.1.1 กรณีการกระทำกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมาย บทเดียว

ในกรณีที่เป็นการกระทำกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายบทเดียว เมื่อศาลชั้นต้นได้อ่านคำพิพากษาแล้ว จำเลยย่อมสามารถใช้กระบวนการอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ ภายในระยะเวลาอุทธรณ์ คือ หนึ่งเดือนนับแต่วันอ่านคำพิพากษา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 198³ เพื่อให้ศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้อง เพราะเหตุว่าบทบัญญัติที่บัญญัติว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีผลเท่ากับว่าบทบัญญัติดังกล่าวถูกยกเลิก ไม่มีผลใช้บังคับ

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 198 บัญญัติว่า “การยื่นอุทธรณ์ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันอ่าน หรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คู่ความฝ่ายที่อุทธรณ์ฟัง

ให้เป็นหน้าที่ศาลชั้นต้นตรวจอุทธรณ์ว่าควรจะรับส่งขึ้นไปยังศาลอุทธรณ์หรือไม่ ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ถ้าเห็นว่าไม่ควรรับให้จดเหตุผลไว้ในคำสั่งของศาลนั้นโดยชัดเจน”

2.1.2 กรณีการกระทำกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90

กรณีที่เป็นกรกระทำกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 หากศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติที่บัญญัติว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิดอันเป็นบทหนัก ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จำเลยอาจใช้สิทธิในการอุทธรณ์ ไปยังศาลอุทธรณ์เพื่อให้ศาลอุทธรณ์แก้คำพิพากษาของศาลชั้นต้น และพิพากษาว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามบทเบาเพียงบทเดียวและลงโทษตามบทเบา

ในทางตรงกันข้าม หากศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติที่บัญญัติว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิดอันเป็นบทเบา ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ในกรณีนี้ จำเลยย่อมสามารถใช้สิทธิอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ ซึ่งศาลอุทธรณ์ต้องพิพากษาแก้คำพิพากษาของศาลชั้นต้น โดยพิพากษาลงโทษจำเลยในความผิดบทเดียว คือ ความผิดตามบทหนัก

แต่อย่างไรก็ดี หากจำเลยในคดีอาญาไม่ได้ใช้สิทธิอุทธรณ์ ภายในระยะเวลาอุทธรณ์ เมื่อล่วงเลยระยะเวลาอุทธรณ์แล้วก็มีผลให้คดีถึงที่สุด เมื่อคดีถึงที่สุด ซึ่งตรงนี้จำเลยอาจใช้กระบวนการในการขอให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ซึ่งในเรื่องกระบวนการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ จะขอกล่าวถึงในข้อ 3 กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด

2.2 กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยหลังจากศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว

ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคสาม บัญญัติว่า “คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ตลอดไป แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว” จากบทบัญญัติดังกล่าวอาจทำให้เข้าใจไปได้ว่า หากเป็นคำพิพากษาของศาลที่ยังไม่ถึงที่สุดย่อมถูกกระทบกระเทือนโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญได้ โดยอาศัยการแปลความกลับกัน ความจริงเป็นเช่นนั้นหรือไม่ ในประเด็นดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคสาม ที่บัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ไม่กระทบกระเทือนคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้วนั้น เพื่อต้องการไม่ให้มีการกระทบต่อสิ่งที่ได้เสร็จสิ้นไปแล้วก่อนหน้าที่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุด จะไม่เป็นที่ยอมรับในความแน่นอน เพราะอาจถูกกระทบกระเทือนโดยคำวินิจฉัย

ของศาลรัฐธรรมนูญได้ รัฐธรรมนูญจึงได้บัญญัติยกเว้นไว้ ไม่ให้กระทบกระเทือนคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

2.2.1 กรณีการกระทำกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมาย บทเดียว

ในกรณีการกระทำกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายบทเดียว หากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลได้ใช้บังคับแก่คดี และมีคำพิพากษาขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีผลกระทบต่อคำพิพากษาของศาล หรือไม่ อย่างไร

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยออกมาภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาแล้ว คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมไม่กระทบต่อคำพิพากษาของศาลดังกล่าว เพราะคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัย ดังนั้น หากศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาและคดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า บทบัญญัติที่บัญญัติว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีผลเป็นการยกเลิกบทบัญญัติดังกล่าว ผลจึงเท่ากับว่า การกระทำของจำเลยไม่ถือว่าเป็นความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 วรรคสอง ศาลอุทธรณ์ต้องพิพากษายกฟ้องจำเลย

2.2.2 กรณีการกระทำกรรมเดียวอันเป็นความผิดต่อ กฎหมายหลายบท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90

ในกรณีการกระทำกรรมเดียวอันเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 หากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า การกระทำอันเป็นความผิดตามบทหนักขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ย่อมมีผลผูกพันให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาที่พิจารณาคดีนั้นอยู่ต้องพิพากษาแก้คำพิพากษาของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ โดยลงโทษจำเลยในบทเบาแทน เพราะความผิดในบทหนักนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเสียแล้ว

ในทางตรงกันข้าม หากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า การกระทำอันเป็นความผิดตามบทเบา ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ย่อมมีผลผูกพันให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาที่พิจารณาคดีนั้นอยู่ต้องพิพากษาแก้คำพิพากษาของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์

โดยพิพากษาว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามบทหนักแต่เพียงบทเดียว เพราะความผิดในบทเบา นั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเสียแล้ว

3. กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแล้ว หากภายหลังมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลได้ใช้บังคับแก่คดีจนกระทั่งศาลมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดหรือไม่

ในประเทศเยอรมนี ได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่กระทบคำพิพากษาของศาลซึ่งถึงที่สุดแล้ว แต่หากคำพิพากษานั้นเป็นคำพิพากษาในคดีอาญาซึ่งถึงที่สุด ผู้ที่ต้องคำพิพากษาอาจยื่นคำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ตามมาตรา 79 วรรคหนึ่ง ของ BVerfGG⁴

เหตุผลของการที่กฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์บัญญัติให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ก็เพราะว่าผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญกรณีการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายหลังประกาศใช้ในเยอรมันนั้น ถือหลักความเป็นโมฆะที่มีผลมาตั้งแต่เริ่มต้น กฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ จึงเสียไปนับแต่วันที่กฎหมายนั้นมีผลใช้บังคับ จึงทำให้คำพิพากษาของศาลซึ่งถึงที่สุดแล้ว ขาดพื้นฐานทางกฎหมายในการวินิจฉัยคดี

สำหรับประเทศไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีบทบัญญัติแต่เพียงว่า รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ ตามมาตรา 6 และมาตรา 264 วรรคสาม บัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้โดยคดีทั้งปวงแต่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว อีกทั้งข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2541 ก็มีได้บัญญัติผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญกรณีวินิจฉัยว่ากฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญในคดีอาญาไว้ดังเช่นของประเทศเยอรมนีที่ให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 บัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้บทบัญญัติ

⁴ มาตรา 79 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การคัดค้านคำพิพากษาในคดีอาญา ซึ่งบทบัญญัติตามกฎหมายดังกล่าวถูกวินิจฉัยว่าขัดกับรัฐธรรมนูญหรือถูกวินิจฉัยว่าเป็นโมฆะ ตามมาตรา 78 หรือเกี่ยวกับการตีความกฎเกณฑ์ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ได้วินิจฉัยว่าขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ ในกรณีนี้อาจให้มีการพิจารณาคดีใหม่ตามบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”

นั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” และมาตรา 264 วรรคสาม บัญญัติว่า “คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว” จะเห็นได้ว่า ตามรัฐธรรมนูญของไทย ถือหลักการมีผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้มีผลต่อไปในอนาคต ผู้ใดจะกล่าวอ้างบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นมิได้ ดังนั้น ในปัญหาเกี่ยวกับผลต่อคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุด คุณจะไม่เป็นปัญหามากนัก เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ต่อมา มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลได้ใช้บังคับกับคดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวย่อมไม่กระทบกระเทือนต่อคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด เนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคสาม ได้มีการบัญญัติรับรองไว้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะไม่มีผลกระทบต่อคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้วก็ตาม แต่มีปัญหาที่ต้องพิจารณาต่อไปคือว่า การบังคับคดีตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดแล้วนั้นจะถูกระงับหรือไม่ อย่างไร กล่าวคือ การบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้วจะสามารถกระทำได้ หรือไม่

เมื่อศาลมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแล้ว จะต้องมีการบังคับคดี การบังคับคดีจึงหมายถึง กระบวนการพิจารณาที่กระทำไปเพื่อให้มีการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดนั้น รวมตลอดทั้งการวินิจฉัยสั่งการอันเกี่ยวเนื่องกับการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดนั้นด้วย เช่น การออกหมายจำคุก การสั่งปรับ และการวินิจฉัยว่าควรทุเลาการลงโทษหรือไม่ เหล่านี้เป็นกระบวนการในการบังคับคดีทั้งสิ้น ดังนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่าการบังคับคดีกับคำพิพากษาเป็นสิ่งที่แยกกันออกจากกันมิได้ ดังนั้น ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคสาม ที่บัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว ย่อมหมายความว่าความรวมถึงการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม ในคดีอาญานั้น การต้องรับโทษตามคำพิพากษาเป็นเรื่องซึ่งกระทบต่อ สิทธิ เสรีภาพ ร่างกายของบุคคลโดยตรง อีกทั้งในขณะนั้นกฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไม่มีผลบังคับใช้แล้ว หากจะให้บุคคลต้องรับโทษตามคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุด ซึ่งได้ใช้กฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเป็นฐานในการพิจารณาพิพากษาคดีดูจะไม่เป็นธรรมนัก นอกจากนี้ หากจะเปรียบเทียบกับกรณีที่มีกฎหมายยกเลิกความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 วรรคสอง ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 วรรคสอง ได้บัญญัติถึงผลของการที่มีกฎหมายออกมายกเลิกความผิดไว้ว่า ให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด ถ้าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิด ถ้ารับโทษอยู่ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าวนี้ย่อมแสดงให้เห็นหลักในคดีอาญาว่า สิ่งใดที่เป็นคุณแก่จำเลยให้นำมาใช้ จากเหตุผลดังกล่าว ผู้เขียนจึงเห็นว่า ไม่ควรที่จะให้บุคคลต้องรับ

โทษตามคำพิพากษาอันถึงที่สุด ซึ่งได้ใช้กฎหมายที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ปัญหาก็คือว่า จะใช้กระบวนการในลักษณะใด

สำหรับปัญหาดังกล่าว ในประเทศเยอรมนี ได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ มาตรา 79 วรรคหนึ่ง ว่าในคดีอาญาเมื่อศาลมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแล้ว ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า กฎหมายที่ศาลได้ใช้เป็นพื้นฐานในการพิจารณาคดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ในกรณีนี้มีผลให้มีการพิจารณาคดีใหม่ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามมาตรา 79 วรรคหนึ่งของกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ ให้ใช้บทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเฉพาะในส่วนที่ว่าด้วยกระบวนการวิธีพิจารณาเท่านั้น ซึ่งในกรณีนี้ศาลจะต้องทำการชี้ว่าบุคคลผู้ต้องคำพิพากษามีได้กระทำความผิด โดยศาลที่ทำพิจารณาคดีที่มีการขอให้รื้อฟื้นจะต้องพิพากษาว่าบุคคลนั้นมิได้กระทำความผิดและยกคำพิพากษาเดิม

สำหรับของไทย ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 นั้น เป็นข้อยกเว้นของคำพิพากษาอันถึงที่สุดประการหนึ่ง ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่นั้น เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อลบล้างคำพิพากษาอันถึงที่สุดที่ผิดพลาดอันเป็นผลมาจากความบกพร่องของพยานหลักฐานหรือความผิดพลาดในทางข้อเท็จจริง ความผิดพลาดในทางกฎหมายไม่เป็นเหตุที่จะรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ดังจะเห็นได้จากเหตุที่จะขอให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ มีอยู่ 3 ประการ คือ

(1) พยานบุคคลซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลัง แสดงว่าคำเบิกความของเขาเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง เช่น พยานบุคคลปากสำคัญ เบิกความเท็จปรำปรำจำเลยจนศาลเชื่อและพิพากษาลงโทษจำเลย ต่อมาพยานคนนั้นถูกฟ้องในข้อหาเบิกความเท็จ และศาลพิพากษาลงโทษพยานปากนั้น เป็นต้น

(2) พยานหลักฐานอื่นนอกจากพยานบุคคลตาม (1) ซึ่งศาลได้อาศัยเป็นหลักในการพิจารณาพิพากษาคดีอันถึงที่สุดนั้น ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดในภายหลัง แสดงว่าเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง เช่น มีผู้ทำพยานหลักฐานเท็จมาฟ้องจำเลย จนศาลเชื่อและพิพากษาลงโทษจำเลย ต่อมาภายหลังบุคคลนั้นถูกฟ้อง และศาลฟังว่าหลักฐานที่เขาทำขึ้นนั้นเป็นเท็จ เป็นต้น

(3) มีพยานหลักฐานใหม่อันขัดแย้ง และสำคัญแก่คดี ซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีอันถึงที่สุดนั้น จะแสดงว่าบุคคลผู้ต้องรับโทษอาญา โดยคำพิพากษาอันถึงที่สุดนั้น ไม่ได้กระทำความผิด เช่น ดำถูกศาลพิพากษาลงโทษฐานฆ่าผู้อื่น ภายหลังคนร้ายที่แท้จริง ถูกฟ้องลงโทษและมีพยานหลักฐานอื่นแสดงว่า ดำไม่ใช่คนร้าย เป็นต้น

หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า บุคคลผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด ในคดีเดิมมิได้กระทำความผิด แต่โดยพยานหลักฐานไม่ว่าบุคคลหรือเอกสารหรือพยานวัตถุเชื่อว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดตามที่ฟ้องทำให้หลงเชื่อจึงพิจารณาพิพากษาลงโทษ ให้ศาลพิพากษายกคำพิพากษาเดิมและพิพากษาว่าบุคคลนั้นมีได้กระทำความผิด นอกจากนี้ ตามกฎหมายดังกล่าวยังบัญญัติให้บุคคลนั้นมีสิทธิที่จะขอค่าทดแทนหรือขอรับบรรดาสิทธิที่เสียไป เพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน

เมื่อได้พิจารณาพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่แล้วเห็นว่า ตามกฎหมายดังกล่าว เหตุที่จะขอให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้จะต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับพยานบุคคล หรือพยานหลักฐาน อันเป็นปัญหาข้อเท็จจริง ซึ่งกฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิดมิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแต่ประการใด ยังมีผลใช้บังคับอยู่ แต่สำหรับกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และศาลได้ใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นพิพากษาลงโทษจำเลย เป็นกรณีปัญหาข้อกฎหมายเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งไม่เข้าเงื่อนไขตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ในการที่จะขอให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาได้

ดังนั้น เมื่อตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ไม่สามารถนำมาใช้กับกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่ากฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และมีความจำเป็นที่จะต้องมีการระบวณการในการทำให้ผู้ต้องโทษตามคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดพ้นโทษ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ควรจะให้รัฐสภาตรากฎหมายเฉพาะออกมาฉบับหนึ่ง เป็นพระราชบัญญัติว่าด้วยผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในคดีอาญา ซึ่งกฎหมายดังกล่าวจะบัญญัติถึงผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในคดีอาญา ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่ากฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เป็นเหตุที่จะนำไปสู่การขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้ โดยใช้กระบวนการในการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่อย่างเช่นในประเทศเยอรมัน เหตุผลที่ใช้กระบวนการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ก็เพราะว่า คำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดซึ่งเป็นฐานในการบังคับคดียังอยู่ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องทำให้คำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดนั้นสิ้นผลลงเสียก่อน โดยให้เป็นอำนาจของศาลที่มีคำพิพากษานั้นเป็นผู้พิจารณา โดยใช้กระบวนการในรูปแบบของการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ซึ่งกระบวนการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ แยกพิจารณาได้ดังนี้ คือ

3.1 กรณีการกระทำกรรมเดียวเป็นความผิดกฎหมายบทเดียว

ในกรณีการกระทำกรรมเดียวเป็นความผิดกฎหมายบทเดียว หากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลได้ใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ในกรณีนี้ ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีที่มีการขอให้มีการพิจารณาคดีใหม่ พิจารณา

แล้วเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลได้ใช้บังคับแก่คดี จนกระทั่งมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด ต่อมาได้มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีที่มีการขอให้พิจารณาคดีใหม่ พิพากษาว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดและ ยกคำพิพากษาเดิม

3.2 กรณีการกระทำกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90

เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลยในบทหนึ่งแล้ว หากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บัญญัติความผิดอันเป็นบทเบาขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมไม่มีผลกระทบต่อคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุด เพราะศาลยังสามารถลงโทษจำเลยตามบทหนึ่งได้อยู่

แต่อย่างไรก็ดี การที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บัญญัติความผิดอันเป็นบทเบาขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งตรงนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า ในกรณีนี้ ควรบัญญัติให้สิทธิจำเลยในคดีที่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดอาจยื่นคำขอให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เพื่อให้ศาลพิพากษาแก้คำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดว่า จำเลยมีความผิดตามบทหนักแต่เพียงบทเดียว โดยไม่มีการชี้ความผิดในบทเบา เพราะเหตุว่าความผิดตามบทเบาที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งตรงนี้จะ มีผลว่าจำเลยไม่เคยกระทำความผิดตามบทเบา อันจะมีผลในกรณีที่หากจำเลยได้ไปกระทำความผิดตามบทเบาขึ้นอีก ศาลจะเพิ่มโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 93⁵ ไม่ได้

ในทางตรงกันข้าม หากเป็นกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บัญญัติการกระทำอันเป็นความผิดอาญาซึ่งเป็นบทหนัก ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ในกรณีนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรบัญญัติให้สิทธิจำเลยในคดีที่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดอาจยื่นคำขอให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เพื่อให้ศาลพิพากษาแก้คำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดว่า จำเลยกระทำความผิดตามบทเบาแต่เพียงบทเดียวและ กำหนดโทษใหม่

⁵ มาตรา 93 บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุด ให้ลงโทษจำคุก ถ้าได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดที่จำแนกไว้ในอนุมาตราต่อไปนี้ซ้ำในอนุมาตราเดียวกันอีกในระหว่างที่ยังจะต้องรับโทษอยู่ก็ดี ภายในเวลาสามปีนับแต่วันพ้นโทษก็ดี ถ้าความผิดครั้งแรกเป็นความผิดซึ่งศาลพิพากษาลงโทษจำคุกไม่น้อยกว่าหกเดือน หากศาลจะพิพากษาลงโทษครั้งหลังถึงจำคุกก็ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นกึ่งหนึ่งของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลัง

4. คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ที่มีผลต่อการบังคับคดีตามคำพิพากษาถึงที่สุด เมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วจะต้องมีการบังคับคดีตามคำพิพากษานั้นถึงที่สุด

ปัญหาเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่มีผลต่อการบังคับคดีตามคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีอาญาก็คือ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคสาม บัญญัติว่า “คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว” มีปัญหาว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้วนั้น มีความหมายเช่นไร จะหมายความรวมถึง “การบังคับคดีตามคำพิพากษา” ด้วยหรือไม่

ตามที่ได้กล่าวมาในหัวข้อ 3 ว่าตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 264 วรรคสาม ที่บัญญัติว่า “คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว” หมายความรวมถึงการบังคับคดีตามคำพิพากษาดังนั้น ในกรณีที่อยู่ในระหว่างการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุด ต่อมาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลได้ใช้บังคับแก่คดีจนกระทั่งมีคำพิพากษาถึงที่สุดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญจะมีผลกระทบต่อการบังคับคดีที่ดำเนินอยู่ หรือไม่ อย่างไร

สำหรับปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลได้ใช้บังคับแก่คดี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินั้นย่อมเป็นอันใช้บังคับมิได้ ถูกยกเลิกไปโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จึงไม่ควรที่จะให้จำเลยต้องรับโทษตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดต่อไป เพราะกฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แต่การบังคับคดีที่ไม่สามารถกระทำต่อไปได้นี้จำเป็นต้องมีการระงับการ เพราะเหตุที่เมื่อศาลมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกบุคคลใดแล้ว ศาลจะออกหมายจำคุกเพื่อนำตัวบุคคลผู้ถูกลงโทษไปไว้ในเรือนจำ มีระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาให้ลงโทษ เมื่อได้รับโทษจำคุกครบตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในหมายจำคุก ศาลจะออกหมายปล่อย เจ้าพนักงานเรือนจำจะต้องปล่อยตัวบุคคลนั้นไปทันที เจ้าพนักงานเรือนจำไม่สามารถหน่วงเหนี่ยวหรือเอาตัวไว้ได้อีก โดยไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 76 บัญญัติว่า “หมายขัง หมายจำคุก หรือหมายปล่อยต้องจัดการตามนั้นโดยพลัน” นั้นหมายความว่า การที่จะนำผู้ต้องโทษตามคำพิพากษาไปไว้ในเรือนจำ หรือปล่อยตัวจากเรือนจำจะต้องมีหมายศาล กรมราชทัณฑ์ไม่มีอำนาจที่จะปล่อยตัวผู้ต้องโทษได้เอง

เมื่อกรณีเป็นเช่นนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า กรณีที่จะทำให้การบังคับคดีตามคำพิพากษาที่เหลืออยู่สิ้นสุดลงนั้น จะต้องเป็นอำนาจของศาล เพราะตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า กรมราชทัณฑ์ไม่มีอำนาจในการที่จะปล่อยตัวผู้ต้องโทษ ดังนี้ จึงจำเป็นต้องมีการระงับการในการนำ

เรื่องมาสู่ศาล ซึ่งผู้ต้องโทษจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลขอให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ ซึ่งกระบวนการในการขอให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

4.1 กรณีการกระทำกรรมเดียวเป็นความผิดกฎหมายบทเดียว

กรณีการกระทำกรรมเดียวเป็นความผิดกฎหมายบทเดียว เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีที่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่า กฎหมายที่ศาลได้ใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ก็ให้ศาลพิพากษายกคำพิพากษาเดิม และปล่อยตัวจำเลย

4.2 กรณีการกระทำกรรมเดียวเป็นความผิดกฎหมายหลายบท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90

เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลยในบทหนักแล้ว และจำเลยอยู่ในระหว่างต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษาอันถึงที่สุด หากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บัญญัติความผิดอันเป็นบทเบาขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมไม่มีผลกระทบต่อการใช้บังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุด เพราะศาลยังสามารถลงโทษจำเลยตามบทหนักได้อยู่

แต่อย่างไรก็ดี การที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บัญญัติความผิดอันเป็นบทเบาขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งตรงนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า ในกรณีนี้ ควรบัญญัติให้สิทธิจำเลยในคดีที่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดอาจยื่นคำขอให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เพื่อให้ศาลพิพากษาแก้คำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดว่า จำเลยมีความผิดตามบทหนักแต่เพียงบทเดียว โดยไม่มีการชี้ความผิดในบทเบา เพราะเหตุว่าความผิดตามบทเบา นั้นศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งตรงนี้จะ มีผลว่าจำเลยไม่เคยกระทำความผิดตามบทเบา อันจะมีผลในกรณีที่หากจำเลยได้ไปกระทำความผิดตามบทเบาขึ้นอีก ศาลจะเพิ่มโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 93⁶ ไม่ได้

⁶ มาตรา 93 บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุด ให้ลงโทษจำคุก ถ้าได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดที่จำแนกไว้ในอนุมาตราต่อไปนี้ซ้ำในอนุมาตราเดียวกันอีกในระหว่างที่ยังจะต้องรับโทษอยู่ก็ดี ภายในเวลาสามปีนับแต่วันพ้นโทษก็ดี ถ้าความผิดครั้งแรกเป็นความผิดซึ่งศาลพิพากษาลงโทษจำคุกไม่น้อยกว่าหกเดือน หากศาลจะพิพากษาลงโทษครั้งหลังถึงจำคุกก็ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นกึ่งหนึ่งของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลัง

ในทางตรงกันข้าม หากเป็นกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บัญญัติการกระทำอันเป็นความผิดอาญาซึ่งเป็นบทหนัก ชัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ ในกรณีนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรบัญญัติให้สิทธิจำเลยในคดีที่มีคำ พิพากษาอันถึงที่สุด อาจยื่นคำขอให้มีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ เพื่อให้ศาล พิพากษาแก้คำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดว่า จำเลยได้กระทำความผิดตามบทเบาเพียงบท เดียวและกำหนดโทษใหม่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย